

Motion till riksdagen 2005/06:So560

av Mikael Oscarsson (kd)

Handlingsplan för att förebygga oönskade graviditeter

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att arbetet med att förebygga spridningen av hiv/STI också skall omfatta förebyggandet av oönskade graviditeter.

Motivering

När lagen om fri abort infördes 1975 var det parallellt med att verksamheten för att förebygga oönskade graviditeter gavs stor prioritet. Idag har vi kvar lagen om fri abort, men det abortförebyggande arbetet motsvarar inte vad som en gång lovades. Som en jämförelse kan sättas att arbetet för att förebygga smittspridning av hiv/aids årligen har en budget på ca 150 miljoner kronor. Dessa medel förvaltas idag av Statens folkhälsoinstitut (ca 60 miljoner) eller utgår direkt från Finansdepartementet till landsting och kommuner i storstadsregionerna. (Källa: Pressmeddelande regeringen 13 februari 2004).

I februari 2004 presenterade hiv/aids-utredningen betänkandet "Samhällets insatser mot hiv/STI" (SOU 2004:13). Uppdraget gällde att ta fram en "Nationell handlingsplan för insatser mot hiv/aids och andra sexuellt överförbara sjukdomar". I betänkandet föreslogs bl.a. att Socialstyrelsen skall få ett övergripande ansvar för det preventiva arbetet och samordna det arbete som många myndigheter, frivilligorganisationer etc. utför på området.

I Epidemiologisk årsrapport 2004 beskriver Smittskyddsinstitutet hur i princip samtliga sexuellt överförda infektioner/STI ökat under 2004. Antalet anmälda nya fall av hiv-infektion var det högsta sedan 1987 – det andra året hiv-tester överhuvudtaget blivit tillgängliga. Under 2004 anmäldes 32 075 fall med klamydiainfektion, vilket är en ökning med 20 procent jämfört med året innan. Detta är den största ökningen som skett i Sverige sedan 1997. År 2004 anmäldes 569 fall av gonorré, vilket är en minskning med 5 procent jämfört med föregående år. Sjukdomen har dock under de senaste åtta åren blivit

Fel! Okänt namn på

vanligare i Sverige efter att tidigare kontinuerligt ha minskat under mer än två decennier. År 2004 anmäldes 194 fall av syfilis, vilket är en ökning med 8 procent jämfört med föregående år. Det är den högsta årsincidensen i Sverige sedan 1980-talets början. Att det behövs en nationell handlingsplan för insatser mot spridningen av hiv/aids och STI torde alltså ingen ifrågasätta.

Ökande antal aborter

Det abortförebyggande arbetet i Sverige, inte minst bland unga, är idag långt ifrån tillfredsställande. Under en sjuårsperiod, från 1995 till 2002, ökade antalet tonårsaborter med nästan 50 procent enligt Epidemiologiskt centrum vid Socialstyrelsen. 2003 uppgick antalet till 6 661 tonårsaborter av det totala antalet 34 454. 1995 var motsvarande siffror 4 195 och 31 433.

1995 gjordes det 128 aborter bland kvinnor under 15 år; motsvarande siffra för år 2004 var 281. Ökningarna under dessa nio år uppgår således till 119 procent. Sett till antal aborter per tusen kvinnor (upp t.o.m. 19 år), har ökningen skett från 16,9 aborter per tusen kvinnor 1995 till 24,4 aborter per tusen kvinnor 2004 – en ökning på 44 procent.

Idag råder det i stort konsensus om att antalet oplanerade graviditeter behöver minska, något bl.a. riksdagen uttryckt vid flera tillfällen. Frågan är hur det ska gå till. Trots att Sverige jämfört med många andra länder har ett mycket omfattande preventivt arbete, minskar inte antalet gjorda aborter – tvärtom. Därför behöver det preventiva arbetet utvärderas, och abortförebyggande insatser som verkligen fungerar tas fram.

Världshälsoorganisationen WHO har tydligt ställt sig bakom den s.k. ABC-koden (Abstinence, Being faithful, Condoms). För att minska hiv-spridningen, framför allt i Afrika, har flera länder arbetat framgångsrikt genom att verka för långvariga relationer och färre sexpartner. Detta har även svenska myndigheter berört.

I Socialstyrelsens Hälso- och sjukvårdsrapport (2001) bekräftar man att det finns "ett starkt samband mellan ett större antal sexpartners, och genomgången abort". Detta borde naturligtvis få till följd att ABC-koden används i större utsträckning även i Sverige. Även Karolinska Institutet i Stockholm ser detta samband tydligt. På deras hemsida www.cancerrisk.info kan man läsa: "Kvinnor som begränsar antalet sexpartner löper en mindre risk att drabbas av livmoderhalscancer. Färre partner innebär en mindre exponering för Humant Papillomvirus (HPV) som är ett sexuellt överförbart virus. Vissa typer av HPV kan få cellerna i livmoderhalsen att omvandlas till cancerceller. Kvinnor som begränsar antalet sexpartner löper även en mindre risk att drabbas av sexuellt överförbara sjukdomar och bäckeninfektioner." Mot denna bakgrund vore det rimligt att det preventiva arbetet i Sverige även förordar ett reducerat antal sexualpartner samt förordar långa förhållanden.

Sambandet STI och abort

Det är ganska uppenbart att dessa båda områden – spridningen av STI och abort – har ett tydligt samband. Båda områdena kan sägas ha sexuella riskbeteenden som gemensam faktor.

I ”Förordning (2001:309) med instruktion för Statens folkhälsoinstitut” gavs Statens folkhälsoinstitut till uppgift ”att främja hälsa och förebygga sjukdomar och skador. Särskild vikt skall fästas vid insatser för de grupper som är utsatta för de största hälsoriskerna.” Målområde 8 i Statens folkhälsoinstituts uppdrag (bl.a. preciserat i proposition 2002/03:35 ”Mål för folkhälsan”) har beteckningen ”Trygg och säker sexualitet och en god reproduktiv hälsa”.

I juni 2001 överlämnade Statens folkhälsoinstitut ”Förslag till nationell handlingsplan för prevention av oönskade graviditeter” till regeringen att gälla för åren 2002 till 2007. Mer än hälften av denna tid har nu förflutit, utan att detta förslag antagits av regeringen. I ett pressmeddelande vid presentationen av handlingsplanen skrev FHI: ”Målet för handlingsplanen är att så stor andel som möjligt av alla graviditeter ska vara önskade. Behov av forskning kring sociala faktorer och betydelse för oönskade graviditeter samt behov av god tillgång till rådgivning om bra preventivmedel till överkomlig kostnad lyfts särskilt fram i handlingsplanen.”

”Målen för det förebyggande arbetet inom målområde 8 är att smittspridningen av sexuellt överförda infektioner ska minska, att antalet oönskade graviditeter ska minska och att ingen ska diskrimineras på grund av sexuell läggning. Regeringen har givit Statens folkhälsoinstitut (FHI) i uppdrag att i samverkan med berörda myndigheter ta fram indikatorer för målområdena.”

På nationell nivå bedrivs idag inga konkreta abortförebyggande projekt eller projekt för att minimera uppkomsten av oönskade graviditeter. De insatser som görs ligger på landstingsnivå, bl.a. genom ungdomsmottagningarnas insatser. Till skillnad från arbetet med att förebygga smittspridning av hiv/aids och övriga STI, har det abortförebyggande arbetet inga ekonomiska medel öronmärkta för sig. När nu regeringen slutför arbetet med att ta fram en handlingsplan för insatser mot hiv/aids och andra sexuellt överförbara sjukdomar, bör även prevention av oönskade graviditeter ingå i propositionsarbetet. Dessa båda områden hör alltför intimt samman och har alltför många beröringspunkter för att detta inte ska ske. Detta bör ges regeringen till känna.

Stockholm den 28 september 2005

Mikael Oscarsson (kd)